

การวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ

ตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย

ANALYSIS OF KNOWLEDGE AND PROMOTION OF THE NORTHERN THAI SIP-SONG PENG FESTIVAL FOLLOWING THE SAPAOKUM BOAT IN CHIANG RAI.

พระอธิการจิตติชัย ปิยสีโล (วางวงศ์)

Phraatikanjittichai Piyasilo (Wangwong)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

Thanit_loonlawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ 2) เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย 3) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ ให้กับวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ในจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Reserch) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ พบว่า มีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนของอำเภอเทิง ในการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และประเพณีตานเรือสะเปา ด้วยร่วมกับ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ ส่วนท้องถิ่น ราษฎร์ลำนนา หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการส่งเสริมและสนับสนุน การอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีให้คงอยู่และสืบไป

2) การสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำในจังหวัดเชียงราย พบว่า การสร้างชุดองค์ความรู้เป็นหนังสือ และตำรา เพื่อรวบรวมข้อมูล

เกี่ยวกับประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ เพื่อสืบทอดให้กับเยาวชนได้สืบทอดต่อไป

3) ถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ ให้กับวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการเผยแพร่จากหนังสือ ตำรา และ การจัดกิจกรรมสัมมนา เสวนา ปาฐกถา ตลอดจนถึงวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ ได้ร่วมมือกันอนุรักษ์ สืบทอด โดยจัดกิจกรรมทำบุญทุก ๆ ปี

คำสำคัญ: องค์ความรู้; การส่งเสริม; ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ; ตานเรือสะเปาคำ

Abstract

The article has objectives to 1) promote the participation process of in the 12th month(full moon/lunar) Peng Nua tradition and the giving of the Sapaokham(golden boat), 2) create the knowledge to promote the 12th month(full moon/lunar) Peng Nua tradition and the giving of the Sapaokham(golden boat) in Chiang Rai and 3) to pass on the knowledge of the 12th month(full moon/lunar) Peng Nua tradition and the giving of the Sapaokham(golden boat) to temples, houses, schools and communities in Chiang Rai Province. This is the qualitative research and data was collected through the tools called document and interviewing. The research result found that:

1) The promote of the participation process of in the 12th month(full moon/lunar) Peng Nua tradition and the giving of the Sapaokham(golden boat) was found in Thoeng district, there was the participation among temples, houses, schools, communities, governmental sectors, local organizations, Lanna sage and private sectors to promote and preserve the tradition to sustain.

2) Creation of the knowledge to promote the 12th month(full moon/lunar) Peng Nua tradition and the giving of the Sapaokham(golden boat) in Chiang Rai was done in books and textbooks to collect information about the 12th

month Peng Nua tradition and the giving of the Sapaokham boat to be passed on to the youth. And

3) the passing on the knowledge of the 12th month(full moon/lunar) Peng Nua tradition and the giving of the Sapaokham(golden boat) to temples, houses, schools and communities in Chiang Rai Province was found that the knowledge was transferred by disseminating from books, textbooks, and organizing seminars, discussions, lectures, as well as reaching to temples, houses, schools, communities, and government officials together to conserve and inherit by organizing merit-making activities every year.

Key Words: Body of Knowledge, Promotion, the 12th Month(full moon/lunar) Peng Nua Tradition, the Giving of the Sapaokham(golden boat).

บทนำ

ตามตำนานของประเพณี 12 เป็ง เล่าว่าครั้งเมื่อพุทธกาลยังมีพระมหาเถระรูปหนึ่งนามว่า “พระมหาโมคคัลลานะ” ได้เสด็จเดินทางไปยังนรกในเดือน 12 เป็งนั้นเมื่อเสร็จไปยังนรกแล้วเกิดปาฏิหาริย์ ไฟนรกเกิดดับลง ยมบาลท่านทรงเล็งเห็นก็ทรงตรัสถามว่าต้องการอะไรหรือท่าน พระมหาโมคคัลลานะจึงบอกว่าวันนี้เป็นวันไฟนรกดับ สมควรให้เปรตสัมพะเวสีผีนรกทั้งหลายได้ไปรับของกินของตนในวันนี้ ท่านยมบาลจึงสั่งให้สุวรรณปล่อยผีเปรตทั้งหลายไปหาญาติพี่น้องวงวาลที่โลกมนุษย์คนเมืองเหนือ จึงถือเอาวัน 12 เป็ง เป็นวันปล่อยผีกลับบ้าน ชาวบ้านจึงเตรียมข้าวน้ำโกชนาอาหารเสื้อผ้าไว้ไปทานที่วัดในวัน 12 เป็ง ตามความเชื่อทางพุทธศาสนาเชื่อว่าในปลายเดือน 12 (ตามปฏิทินล้านนาจะตรงกับเดือนก่อนออกพรรษา 1 เดือน) ของทุกปี บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้งคนที่มีบาปทั้งหลายที่เรียกว่า เปรต จะถูกพยายมปล่อยตัวจากนรก เพื่อให้ขึ้นมายังโลกมนุษย์พบปะญาติพี่น้อง บุตรหลาน ช่วงดังกล่าวผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่จะนำอาหารไปทำบุญอุทิศให้กับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ญาติพี่น้องที่ล่วงลับที่ขึ้นมาจากนรกเพื่อมารับเอาส่วนบุญกุศลเหล่านี้ โดยในวันดังกล่าวคนล้านนานิยมทำบุญโดยการนิมนต์พระมาแสดงพระธรรมเทศนาแบบคัมภีร์ธรรมะ เช่นเรื่อง มาลัยโผดโลก นิพพานสูตร มหามูลนิพพาน กรรมวิบาก อาณิสสสถานหาผู้ตาย

อภิธรรมเจดีย์คัมภีร์ สารากิริขานสูตร เป็นต้น (ศิวาพร วัฒนรัตน์, 2553 : 1) องค์ความรู้ที่ได้ในการ
ส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย
อะไรบ้าง ? ส่วนใหญ่ประเพณีทางภาคเหนือในด้านการส่งเสริมจะมีการถวายธรรมเป็นส่วนใหญ่
ดังนั้นธรรมจึงเป็นสิ่งที่อุทิศให้ส่วนกุศลในประเพณีสิบสองเป็งนั้น ประกอบไปด้วย ธรรมมหาวิปาก
ธรรมมัลลยโผด ธรรมนิพพานสูตร ธรรมอนิสงส์ทานหาคนตาย ธรรมเจ้ากรรมนายเวร และธรรมมูล
นิพพาน เป็นต้น ธรรมเหล่านี้มักใช้เทศน์อุทิศส่วนกุศลเป็นปูพพเตตพลี คือการทำบุญอุทิศหาผู้ตาย
ซึ่งอาจุบูชาเอาผูกใดผูกหนึ่ง คือ เรื่องใดเรื่องหนึ่งเทศน์ให้ฟังเป็นอนิสงส์แห่งการฟัง การตานธรรมให้
ปู่ ย่า ตา ยาย หรือพ่อ แม่ และญาติพี่น้องผู้ล่วงลับนั้น บางคน ศิวาพร (วัฒนรัตน์, 2453 : 1) อาจทำ
เพียงกัณฑ์เดียว บางคนทำจำนวนหลายกัณฑ์ ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่จะตานธรรมไปให้
ธรรมอุทิศนี้หากจะพิจารณาถึงประโยชน์แล้วได้สิ่งที่เป็นสาระหลายประการคือ 1) เป็นการสร้างความ
กตัญญูตเวทีต่อบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว 2) เป็นการสังคหะช่วยเหลือผู้ตาย และสัมภเวสีอื่น ๆ 3)
เป็นการถวายอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ สมาเณรที่จำพรรษาอยู่ 4) เป็นการสร้างความสามัคคีของคนใน
ชุมชน 5) เป็นการสร้างความสุขให้แก่ผู้กระทำ 6) เป็นการอบรมสั่งสอนให้ลูกหลานได้เข้าใจในแบบ
แผน ประเพณี วัฒนธรรมของบรรพบุรุษ 7) เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกอันทรงคุณค่าของบรรพบุรุษไว้
ตราบนานเท่านาน หลังจากที่บ้านได้เตรียมกัณฑ์เทศน์พร้อมสรรพแล้ว ก็จะนิมนต์พระสงฆ์
มาเทศนาตามธรรมที่ได้อุทิศไปให้ผู้ล่วงลับนั้น โดยจะเขียนชื่อของผู้ที่ต้องการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไป
ให้ ไว้กับธรรมผูกนั้น ๆ เพื่อให้พระสงฆ์ได้เอ่ยชื่อเอ่ยนามขณะเทศน์ (สนั่น ธรรมธิ. 2564)

ด้วยสาเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษางานวิจัยเรื่องการศึกษาค้นคว้าความรู้และการ
ส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาประวัติและความ
เป็นมาของประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ และ สร้างองค์ความรู้ในการ
ส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย ตลอดจนถึง
ถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ ให้กับวัด บ้าน โรงเรียน
ชุมชน ในจังหวัดเชียงราย

บทความวิจัยนี้นำเสนอเกี่ยวกับ การวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน
12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงรายเพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ทำบุญถวายทานและ
ประชาชนผู้ร่วมทำบุญทั่วไปที่จะได้รับ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ต่อการดำรงวิถีชีวิตจริงได้อย่าง

ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นชุมชนเมืองยังต้องมีการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี
เอาไว้ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมหรือรากเหง้าของตนเอง เป็นผลวิจัยเพื่อ
การศึกษาและพัฒนาสังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ
ในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาคำ ให้กับวัด
บ้าน โรงเรียน ชุมชน ในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือ
สะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย มีการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้คือ

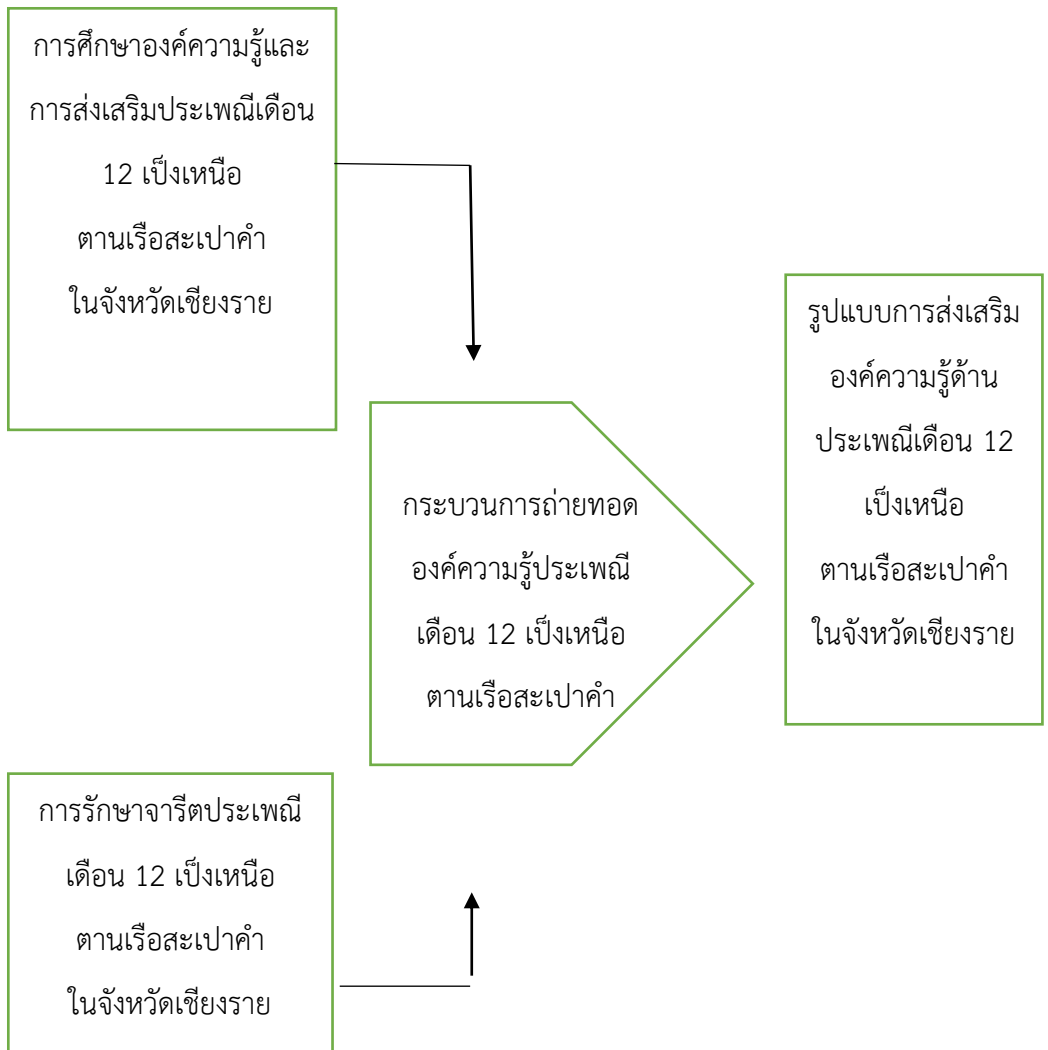
1. สุนทร วงศ์ไวยวรรณ ได้ให้นิยามวัฒนธรรมองค์การว่าเป็นสิ่งต่าง ๆ อัน ประกอบด้วย
สิ่งประดิษฐ์แบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐาน ความเชื่อค่านิยม อุดมการณ์ความเข้าใจ และข้อสมมติ
พื้นฐานของคนจำนวนหนึ่งหรือส่วนใหญ่ภายในองค์กร จากองค์ประกอบของความหมายข้างต้นที่
ได้กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์กร หมายถึงค่านิยม ความเชื่อ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของ
สมาชิกภายในองค์กรที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันและมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกใหม่ขององค์การ จาก
ความหมายของวัฒนธรรมองค์กรที่ได้กล่าวมาแล้ว พบว่ามีผู้ให้นิยามแตกต่างกันออกไป ซึ่งโดยสรุป
แล้วจะเห็นว่าในการให้นิยามวัฒนธรรมองค์การ โดยมากจะกล่าวถึงส่วนประกอบต่าง ๆ
2. กาญจนา แก้วเทพ อธิบายถึงความเชื่อมโยงของวัฒนธรรม ในแต่ละด้านว่าเป็นวิถีทาง
และแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ได้สั่งสม มารวมทั้งความคิดต่าง ๆ ที่คนได้กระทำ สร้าง
ถ่ายทอด สะสม และรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบของความรู้ การปฏิบัติ
และความเชื่อ ตลอดจนวัตถุสิ่งของอันเกิดจากการคิด และการกระทำของมนุษย์ เมื่อพิจารณาในแง่

วัฒนธรรมคือความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติของมนุษย์เอง โดยจะต้องมีระบบคุณธรรม และจริยธรรมเป็นตัวกำกับตัวความรู้ และการปฏิบัติของมนุษย์ในแต่ละสังคม

3. นันทนา ชุนภักดี ได้ศึกษาความเชื่อของคนไทยในอดีตและกล่าวสรุปไว้ว่า ความเชื่อหมายถึงสภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจ เห็นคล้อยตามและพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตามและปฏิบัติ ตามด้วยโดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้น ๆ จะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ตามและ ชี้ให้เห็น ว่าความเชื่อของคนมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้เพราะความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว เมื่อมีความกลัว แล้วจึงคิดสร้างความเชื่อขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่พึ่งทางใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดดังนี้คือ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของ หลักพุทธธรรมและการวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาคำ

2. เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการพัฒนางานวิจัย โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ผู้นำท้องถิ่น เพื่อสรุปประเด็นการนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3. สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนพิธี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อระดมแนวคิด มุมมองที่มีผลต่อการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปสู่การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการการวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

3.1 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

1. วัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. วัดดอนไชย อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย
3. วัดจ้าวเก่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

3.3 ประชุมสนทนากลุ่มย่อยโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1. พระสงฆ์ผู้มีความเชี่ยวชาญ	จำนวน 5 รูป
2. ปราชญ์ล้านนา	จำนวน 5 รูป/คน
3. นักคณายก	จำนวน 3 คน
4. หน่วยงานทางด้านพุทธศาสนา	จำนวน 2 คน

5. ผู้นำชุมชน

จำนวน 3 คน

6. ประชาชน

จำนวน 7 คน

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสาร และ จากการประชุมกลุ่มย่อย สรุปลงในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และ ศึกษาเชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของรูปแบบและกระบวนการวิเคราะห์องค์ความรู้ และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาค่า ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนพิธี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม

3.5 สรุปผลการวิจัย

3.6 นำเสนอผลการวิจัย

4) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อมูลสรุปในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และ ศึกษาเชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของ ชุมชนความรู้เกี่ยวกับแนวทางการวิเคราะห์องค์ความรู้ และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาค่า ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนพิธี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม

5) สรุปผลการวิจัยที่ได้คือ มีชุดความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ความรู้ และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาค่า ในจังหวัดเชียงราย

6) นำเสนอผลงานวิจัย ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ

ผลการวิจัย

1) การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาค่า ผลการวิจัยพบว่า มีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามหลักความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือ การมีส่วนร่วมในแบบพึ่งพาอาศัยกัน ในการปฏิบัติและดำเนินงานโดยทั้ง บ้าน วัด และโรงเรียนได้ เข้าร่วมกันในการจัดหาและสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การ ใช้ทรัพยากร การ ประสานงานและการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก ด้วยความกตัญญู รู้คุณต่อบุคคลหรือ

องค์กรที่มีอุปการคุณในอดีต รวมทั้งผลบุญจากการบริจาคทรัพย์เพื่อการศึกษาและ หวังในผลของการ
ทำความดี และมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ในการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และประเพณีตานเรือสะ
เปา ด้วยร่วมกับ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ ส่วนท้องถิ่น ประชาชนล้านนา หน่วยงานทั้งภาครัฐ
และเอกชน ในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีให้คงอยู่และสืบไป

2) การสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะ
เปาค่า ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การสร้างชุดองค์ความรู้เป็นหนังสือ และตำรา เพื่อ
รวบรวมข้อมูลความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัว
บุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ หมายถึง ความรู้ที่อยู่ภายในตัว
บุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้นๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้าง
ขึ้นมาด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็น
องค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการถ่ายทอด
จากประสบการณ์ หรือ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยความรู้เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถ
นำไปใช้ได้โดยตรง หรือสามารถนำมาปรับใช้ได้ เพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่เป็น
ความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ ได้
การจัดการความรู้ประกอบไปด้วยชุดของการปฏิบัติงานที่ถูกใช้โดยองค์กรต่างๆ เพื่อที่จะระบุ สร้าง
แสดงและกระจายความรู้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กร อันนำไปสู่การ
จัดการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานโดยส่วนมากจะมี
การจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดการองค์ความรู้ โดยมักจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนกเทคโนโลยี
สารสนเทศหรือแผนกการจัดการทรัพยากรมนุษย์รูปแบบการจัดการองค์ความรู้โดยปกติจะถูกจัดให้
เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและประสงค์ที่จะได้ผลลัพธ์เฉพาะด้าน เช่น เพื่อแบ่งปันภูมิปัญญา
,เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน, เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน, หรือเพื่อเพิ่มระดับนวัตกรรมให้
สูงขึ้นที่สอดคล้องเกี่ยวกับประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาค่า เพื่อสืบทอดให้กับ
เยาวชนได้สืบทอดต่อไป

3) ถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือสะเปาค่า ให้กับวัด
บ้าน โรงเรียน ชุมชน ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการเผยแพร่
จากหนังสือ ตำรา และ การจัดกิจกรรมสัมมนา เสวนา ปาฐกถา ตลอดจนถึงวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน

ราชการ ได้ร่วมมือกันอนุรักษ์ สืบทอดการอนุรักษ์วัฒนธรรมมีความสำคัญมาก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของสังคมล้านนามาอย่างช้านาน แต่ในปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมล้านนาเริ่มจะเลือนหาย และมีเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ จึงทำให้ผู้คนไม่เห็นความสำคัญแต่วิถีอนุรักษ์ก็มีหลายอย่างแตกต่างกันออกไป 1. การค้นคว้าวิจัยควรศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของไทยในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น มุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีต และสภาพการณ์ในปัจจุบัน 2. การอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย 3. การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม 4. การพัฒนา ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพ ควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5. การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยจัดกิจกรรมทำบุญทุก ๆ ปี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีงานวิจัยที่สอดคล้องและสัมพันธ์ดังนี้คือ

1. สุนทร วงศ์ไวยวรรณ ได้ให้นิยามวัฒนธรรมองค์กรว่าเป็นสิ่งต่าง ๆ อัน ประกอบด้วย สิ่งประดิษฐ์แบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐาน ความเชื่อค่านิยม อุดมการณ์ความเข้าใจ และข้อสมมติพื้นฐานของคนจำนวนหนึ่งหรือส่วนใหญ่ภายในองค์กร จากองค์กรประกอบของความหมายข้างต้นที่ได้กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์กร หมายถึงค่านิยม ความเชื่อ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของ

สมาชิกภายในองค์กรที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันและมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกใหม่ขององค์กร จาก
ความหมายของวัฒนธรรมองค์กรที่ได้กล่าวมาแล้ว พบว่ามีผู้ให้นิยามแตกต่างกันออกไป ซึ่งโดยสรุป
แล้วจะเห็นว่าในการให้นิยามวัฒนธรรมองค์กร โดยมากจะกล่าวถึงส่วนประกอบต่าง ๆ

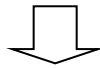
2. กาญจนา แก้วเทพ อธิบายถึงความเชื่อมโยงของวัฒนธรรม ในแต่ละด้านว่าเป็น
วิถีทาง และแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ได้สั่งสม มารวมทั้งความคิดต่าง ๆ ที่คนได้กระทำ
สร้าง ถ่ายทอด สะสม และรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบของความรู้ การ
ปฏิบัติและความเชื่อ ตลอดจนวัตถุสิ่งของอันเกิดจากการคิด และการกระทำของมนุษย์ เมื่อพิจารณา
ในแง่นี้ วัฒนธรรมคือความรู้สึกรู้สึกคิดและการปฏิบัติของมนุษย์เอง โดยจะต้องมีระบบคุณธรรม และ
จริยธรรมเป็นตัวกำกับตัวความรู้ และการปฏิบัติของมนุษย์ในแต่ละสังคม

3. นันทนา ขุนภักดี ได้ศึกษาความเชื่อของคนไทยในอดีตและกล่าวสรุปไว้ว่า ความ เชื่อ
หมายถึงสภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจ เห็นคล้อยตามและพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วนำไป
ถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตามและปฏิบัติ ตามด้วยโดยไม่
คำนึงว่าความเชื่อนั้น ๆ จะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ตามและ ชี้ให้เห็น ว่าความเชื่อของคน
มีมูลเหตุมาจากความไม่รู้เพราะความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว เมื่อมีความกลัว แล้วจึงคิดสร้างความเชื่อ
ขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่พึ่งทางใจ

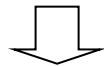
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้คือ

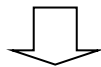
การวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาคำ
ในจังหวัดเชียงราย

มีชุดคู่มือ ประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดือน 12 เป็ง
เหนือ และการตานเรือสะเปาคำ

ได้ต้นแบบถึงการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ และการตานเรือ
สะเปาคำ ในจังหวัดเชียงราย

มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ
และการตานเรือสะเปาคำ ให้กับวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน
ในจังหวัดเชียงราย

สรุป

การวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ ตานเรือสะเปาคำ
ในจังหวัดเชียงราย พบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนโดยเฉพาะในล้านนากิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่
แสดงให้เห็นถึงการเสียสละทั้งร่างกายและแรงใจเกี่ยวกับบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้วซึ่งเรียกว่าซึ่ง
ประกอบไปด้วยสาระณะประโยชน์ที่พึงจะได้รับอยู่หลายประการ ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือเป็น
พิธีกรรมและเป็นประเพณีตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของคนในสังคมทำให้คนในสังคมในชุมชน
ได้แสดงออกถึงความรักความสามัคคีที่มีต่อกันผ่านการเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการ

แสดงความกตัญญูทวเที่ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เห็นได้ว่าประเพณีเดือน 12 เป้งเหือเป็นประเพณีที่มีบทบาทสำคัญต่อคนในชุมชนการที่คนในสังคมจะมีการอยู่ร่วมกันได้จะต้องมีความเชื่อเดียวกันสังคมจะมีดุลยภาพหรืออยู่รอดด้วยกันการยึดเหนี่ยวทางสังคมคือการที่บุคคลในสังคมมีสิ่งที่ยึดถือร่วมกันในสังคมเล็กก็จะมีที่ยึดถือค่านิยมจารีตประเพณีเดียวกันมีความคิดความเชื่อและทัศนคติต่างๆแบบเดียวกันครั้งนี้ประเพณีเดือน 12 เป็นเหือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญและมีสุวรรณสำคัญในการกำหนดแนวคิดค่านิยมของคนในชุมชน โครงสร้างทางสังคมกับความสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมแบบล้านนาที่ชาวอำเภอเทิง จังหวัดเชียงรายในปัจจุบันมี 5 สถาบันหลักที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ สถาบันครอบครัว และสถาบันศาสนาสถาบันศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมืองการปกครอง ซึ่งสถาบันเหล่านี้เป็นแบบอย่างในการสร้างกรอบความคิดของคนในสังคมที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมาประเพณีเดือนสิบสองเป็นเหือเป็นส่วนหนึ่งในระบบของสังคมที่ทำหน้าที่ในการกำหนดแบบแผนวิธีคิดและค่านิยมของคนในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตาม ประเพณีเดือน 12 เป้งเหือที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวเที่ที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษเป็นประเพณีที่สำคัญเป็นเอกลักษณ์และเป็นสิ่งที่สะท้อนตัวตนของคนในชาวล้านนาและมีความสัมพันธ์อยู่กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงสามารถสะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในชาวล้านนาคือสร้างปฏิสัมพันธ์และความสามัคคีของคนในชุมชนสื่ออัตลักษณ์ของคนในชุมชนล้านนารักษาธรรมเนียมและวิธีปฏิบัติวิถีชาวพุทธแบบพื้นเมืองพื้นบ้านชาวล้านนาท้องถิ่นวิถีการเกษตรท้องถิ่นล้านนาและการสืบทอดภูมิปัญญาของชาวล้านนาในท้องถิ่น

จากการศึกษาอิทธิพลในล้านนาต่อการดำเนินชีวิตของจังหวัดเชียงรายพบว่าการทำบุญถวายทานที่มีต่อการดำเนินชีวิตของจังหวัดเชียงรายด้วยการอาศัยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นมีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมากด้วยว่าเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมประเพณีไทยอีกทั้งการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นยังส่งผลให้คนไทยมีการทำบุญมีความโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตลอดถึงมีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ต้องรวมตั้งแต่เกิดจนถึงตายแม้กระทั่งจะเสียชีวิตไปแล้วก็ยังมีการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ก. ควรนำผลการวิจัยไปเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยการ
ออกแบบโครงการ หรือกิจกรรม ตลอดจนถึงการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำรงรักษาประเพณี
ดังกล่าวให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสามัคคีในชุมชน หรือเครือญาติต่าง ๆ

ข. ประเพณี 12 เป้งเหนือทำหน้าที่ยึดโยงให้คนกลับมาเป็นหนึ่งเดียวกันอีกครั้งโดย
ไม่ได้มองว่าบรรพบุรุษเป็นคนรุ่นเก่าแล้วเยาวชนคือคนรุ่นใหม่แต่ทุกคนล้วนเป็นครอบครัวที่มีรากเหง้า
วัฒนธรรมเดียวกัน

ค. สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของความสัมพันธ์ทางสังคมและโครงสร้างทาง
สังคมผ่านสถาบันทางสังคมซึ่งเป็นระบบของความสัมพันธ์ที่ทำหน้าที่หนุนแกนให้สังคมยึดโยงกันอย่าง
เข้มแข็งประเพณีเดือน 12 เป้งเหนือยังเป็นกลไกในการยึดโยงคนให้ประพฤติปฏิบัติตามประเพณีแบบ
ล้านนา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ความรู้และการส่งเสริม
ประเพณีเดือน 12 เป้งเหนือ ดานเรือสะเปาคำ ประกอบไปด้วย คือ

1. ควรมีการศึกษาประเพณีและพิธีกรรมในภูมิภาคอื่น ๆ ของไทยเพื่อให้ได้องค์ความรู้
ใหม่ในระดับที่กว้างขวางขึ้นและสามารถนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเพื่อ
ความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมในระดับประเทศต่อไป

2. ควรมีการนำแนวคิดเรื่องประเพณี 12 เป้งเหนือ ไปศึกษาประเพณีในพื้นที่อื่น ๆ ของ
ไทยเนื่องจากมีนโยบายจากรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมในหลายพื้นที่และ
น่าจะมีอีกหลายประเพณีที่ได้รับการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการจัดงานทำให้เห็นพลวัตของประเพณี
ในพื้นที่อื่นซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งต่อไป

References

- ศิวาพร วัฒนรัตน์,(2553),“ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ”,รายงานการวิจัย (สกว.),
สนั่น ธรรมธิ ,(2564). ถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเดือน 12 เป็งเหนือ, (ออนไลน์) แหล่งที่มา :
<http://art-culture.cmu.ac.th/th/>
- สุนทร วงศ์ไวยสุวรรณ,(2540), วัฒนธรรมองค์การ : แนวคิดประสบการณ์งานวิจัย ,
กรุงเทพมหานคร : โฟร์เพช ,
- นายอาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม, ,(2559),“ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิต”,
วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัครวิทยาลัยพัฒนศาสตร์,
บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- นันทนา ขุนภักดี ,(2530), รายงานการวิจัยวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา,(นครปฐม :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปกร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
- พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) , (2551) , กฎแห่งกรรมเลือกเกิดได้ ถ้าตายเป็ง.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ.
- ประชิด สกุนะพัฒน์,(2546) ,วัฒนธรรมพื้นฐานประเพณีไทย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูมิ
ปัญญา
- มณี พะยอมยงค์ , “ความเชื่อของคนไทย.” ในวัฒนธรรม : คติความเชื่อ , กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์.